

Innehåll

Förord	5
Tidsandan	7
Den äldsta historien	17
Marielunds gård	23
Lennakatten <i>av Berni Karlsson</i>	29
Så byggdes Marielund	41
Sjön Trehörningen	51
Marielunds simsällskap	59
Skogen <i>av Pär Eriksson</i>	65
Trädgårdarna <i>av Mattias Iwarsson</i>	71
Föreningar och företag	81
Husen kring sjön	89
Att vårda Marielund	147
Källor	157

Förord

Uppsala är en stad med många historiska miljöer. Kungshögarna i Gamla Uppsala ligger kvar som ett minne av en svunnen storhetstid, medan den medeltida domkyrkan höjer sina tornspiror över staden. Uppsala har dock också ett senare tidsdokument: Marielund med sina sommarvillor som grosshandlarna byggde för ett sekel sedan. Än idag kan man ta ångtåget från centrala Uppsala ut till deras "sommardröm" och få en känsla av hur folk levde förr. Det är viktigt för oss att ibland uppleva sådana här miljöer för att få perspektiv på hur vi lever idag.

I Marielund är det inte bara de gamla husen som bidrar till områdets egenart, det är också skogen, sjön, grusvägar och ångloket. Denna unika miljö har vi ett ansvar att be-

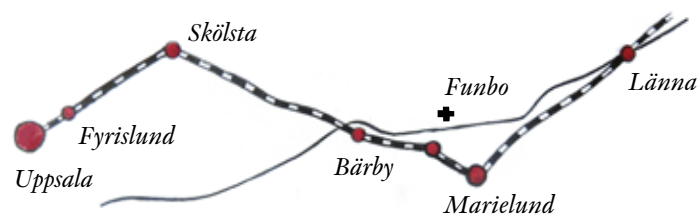
vara både för oss själva och för framtida generationer. Varje nybyggnation och förändring måste man gå försiktigt fram med om inte området ska förlora sin speciella charm.

Den här boken är inte bara skriven för dem som bor eller har bott i Marielund, även om den kommer att ge många igenkännande leenden. Den här boken är också för dem som aldrig varit i Marielund, i förhoppning att de ska bli nyfikna och köpa en biljett på ångtåget Lennakatten och tuffa iväg mot sommardrömmen.

Välkomna!

ANNA SPRINCHORN

Ordförande i Marielunds vänner

Marielund ligger 15 kilometer öster om Uppsala längs den smalspåriga järnvägen och strax söder om väg 282.

Öppna spisen på Villa Bred, som också kallas Latsidan, har sin målning kvar i originalskick. Nationalromantikens ideal att komma närmare naturen gällde även dekoration och materialval. GM står för Gottfrid Möllersvärd, direktör på Tidningen Upsala, som lät uppföra villan 1904.
Foto: Åke E:son Lindman.

Marielunds gård 1878. I bakgrunden skymtar Gårsjön. Huset ser likadant ut idag, men är målat i en rosaröd kulör. Det gula trähuset på höger sida står också kvar. På huvudbyggnadens baksida har det tillkommit en veranda och i tornet sitter urtavlor i tre väderstreck. Litografi av Alexander Nay.

Marielunds gård

Marielunds gård ligger lite undangömd i områdets västra del. Platsen rymmer en lång historia och den spännande förklaringen till hur Marielund fått sitt namn. Här finner vi ett stenhus från 1600-talet, kringgårdat av alléer, dammar och en rad vackra nyttobyggnader och tjänstebostäder.

De flesta som besöker Marielund tänker nog på Lennakatten, simskolan och sommarvillorna vid sjön, men här finns också en av traktens herrgårdar. Tar man bil eller cykel från Uppsala och svänger in vid Funbo, kommer man snart till vägskylden ”Marielund”. På höger sida av vägen ligger en stor ladugård. Tar man vägen ner vid den upptäcker man strax därefter några dammar och en tredubbel allé av askar som leder fram till huvudbyggnaden för Marielunds gård.

På gårdens ägor finns den lilla Gårsjön, en grund sjö utan annan bebyggelse runt om än själva gården. Det bidrar till känslan av en avskild miljö. Betydelsen av namnet Gårsjön har två förklaringar: En är att det kommer av ordet ”gård” eftersom man ännu i våra dagar pratar om ”gården” när man syftar på Marielunds gård. En mer sannolik förklaring kommer från den äldre stavningen Gohrsjön, där ”gohr” syftar på sumpmark.

Det Marielund vi känner idag skulle troligen inte funnits om inte en av gårdens ägare hade gjort ett lyckat affärsdrag på 1870-talet. Godsherrn von Düben erbjöd sig att finansiera den nya järnvägsstationen om den placerades på hans mark nära gården. Järnvägsstationer brukade vanligtvis placeras på raksträckor, men nu byggdes den i en sväng. Istället för den lilla hållplatsen Sadelmakartorp byggdes stationen

Marielund. Trettio år senare började Marielunds gård stycka av tomter från sin mark. Villaområdet fick samma namn som stationen: Marielund.

Från medeltid till 1600-tal

Gårdens historia är betydligt äldre än tiden när järnvägen byggdes. Marielund hette från början Lund, som det står mer om i föregående kapitel. Gården Lund nämns första gången på 1300-talet. I Funbo kyrkas arkiv nämns Lund ytterligare ett par gånger under medeltiden, men mycket tyder på att

Alfred von Düben (1827-1907) och Elisabet von Düben (1834-1906).

Tågklareraren välkomnar besökare till Marielunds station. Tågklareraren har till uppgift att övervaka tågens rörelser. Tjugofyratimmarsklockan på fasaden är typisk för stationerna längs banan. Foto: Åke E:son Lindman.

Lennakatten

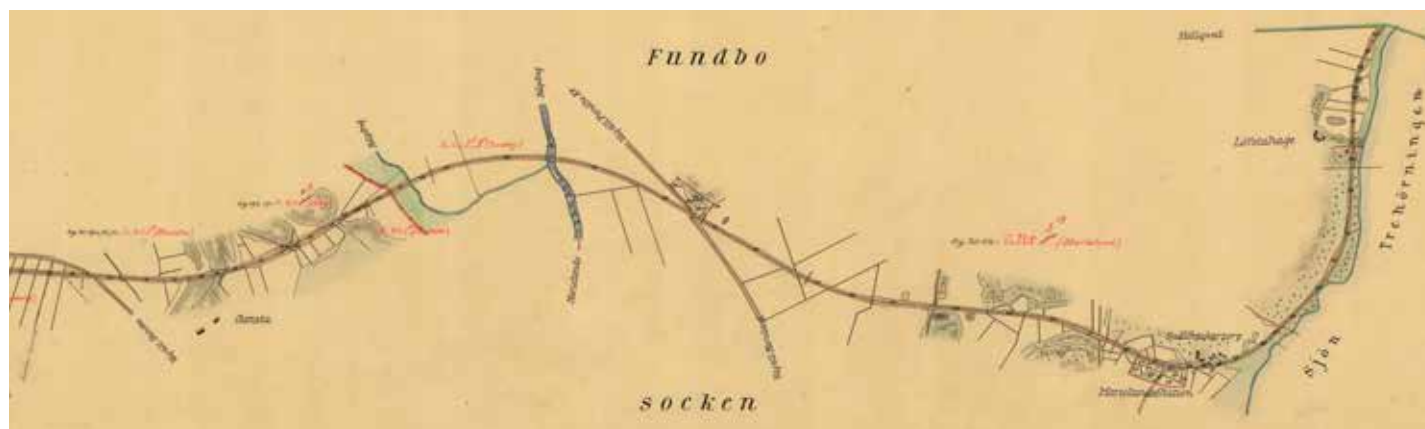
År 1876 öppnade järnvägen dörren till världen och världen kunde komma hit. Från Marielund kunde man ta tåget hela vägen till Paris. Järnvägen fraktade mjölk från gården till staden. Från andra hållet kom leveranserna till Marielunds handelsbod. Många smalspåriga järnvägar har lagts ner, men här har tågen har aldrig slutat gå. Innan sista godståget gick fick Lennakatten nytt liv tack vare ett antal entusiaster.

I november 1876 inleddes nästan i tysthet en ny epok i Marielunds historia. Utan några speciella högtidligheter öppnades en smalspårig järnväg för allmän trafik från Uppsala i väster till Länna bruk i öster. Marielunds gård låg något vid sidan om landsvägen mellan Uppsala och Norrtälje. Nu fanns plötsligt en modern kommunikationsled som skulle kunna reducera tiden för resor till och från Uppsala med flera timmar.

Händelsen kom dock inte som någon överraskning. Redan tre år tidigare hade aktiebolaget Upsala-Lenna Jernvägs AB

bildats och omgående dragit igång förberedelser, som mycket snart övergick i intensiv bygnadsverksamhet. I den första planeringen ingick att bestämma linjesträckning och förvärva mark för att kunna bygga järnvägen. När det var klart blev det rallarnas tur att invadera bygden och med handkraft och hjälp av enkla verktyg lägga grunden till den bana, som fortfarande – efter 140 år – är en viktig kommunikationsled.

Järnvägar var investeringsobjektet på modet under den här tiden. I Sverige byggdes spår med olika bredd. De två vanligaste var det 1 435 mm breda normalspåret och det

Den nya järnvägen skar igenom Funbo socken och fick efter hand inte bara två järnvägsstationer utan också flera hållplatser. Prospekteringskarta för Uppsala-Lenna järnväg, blad 5, 1882.

Marielunds station uppfördes 1877 i "Schweizerstil". Under första hälften av 1900-talet förenklades utsmyckningarna successivt till dagens utseende. Foto av Johan Lundin ur Upplandsmuseets samlingar.

891 mm breda smalspåret. Standarden för smalspår är unik för Sverige. Smala spår hade fördelen att de var billigare att bygga, och man kunde göra tvärare kurvor. Tio år efter att Sveriges första normalspåriga järnväg för allmän trafik hade öppnats fick Uppsala en järnväg i och med att en bana från Stockholm invigdes i september 1866 av kung Karl XV. Järnvägsnätets utbyggnad i Sverige var gigantiska byggprojekt som påverkade hela samhällsekonomin.

Premiärtur utan fanfarer

Stambanorna och statsbanorna skulle naturligtvis invigas av kungligheter eller andra respektabla representanter för statsmakten eller det officiella Sverige. Med privatbanorna var det annorlunda. De kunde själva bestämma hur man ville sköta invigningen. Öppnandet av Upsala-Lenna Jernväg (ULJ) var definitivt en historisk händelse, men den märktes knappast. Lördagen den 4 november, eller möjligen söndagen den 5 november, 1876 rullade det allra första tåget officiellt mellan Länna och Uppsala.

Den för senare tider så viktiga händelsen återgavs med nedanstående korta notis i Tidningen Upsala den 7 november:

Upsala-Lennabanan är nu öppnad för trafik.

Upsala – Lenna, bantågen afgå:

från Upsala ank. till Lenna

12,53 e.m. 1,53 e.m.

6,3 e.m. 7,3 e.m.

afgå från Lenna ank. till Upsala

6,3 f.m. 7,3 f.m.

3,3 e.m. 4,3 e.m.

Ofvanstående afgångs- och ankomsttider äro angivna efter Upsalattid.

Den sista noteringen är intressant. Det var först 1879 Sveriges alla tågstationer fick samma tid. Tidigare gällde lokaltid, vilket innebar att olika orter hade olika tid, beroende på när solen stod som högst på himlen. Största skillnaden, 45 minuter, var mellan Strömstad och Haparanda.

Allt började i Vattholma

Bakgrunden till tillkomsten av denna smalspåriga järnväg går tillbaka till mitten av 1700-talet. Vattennivån i Fyrisån hade sänkts, och det gav problem för Vattholma bruk. De tvingades att flytta sin masugn, eftersom de inte fick tillräckligt med vattenkraft från Fyrisån. Länna i Almunge socken valdes som ersättningsplats. Mellan sjöarna Lötsjön och Långsjön var nivåskillnaden nästan tio meter, och det räckte för att driva en masugn.

Problemet var transporterna. Länna låg långt ifrån de gruvor där järnmalmen utvanns. Drygt hundra år efter flytten av Vattholma bruks masugn till Länna hade diskussionerna om att också förbinda Länna med järnväg inletts. Efter förberedelser etablerades ett nytt bolag, Upsala-Lenna Jernvägs AB. I bolagets styrelse ingick friherre Alfred von Düben, ägaren till Marielunds gård. Han ansågs vara vidsynt, berest och mottaglig för samhällsutvecklingens landvinningar. Man kan på goda grunder anta att han hade ett starkt inflytande på att järnvägen kom att anläggas på hans domäner runt Marielunds gård.

*Det fanns endast andra och tredje klass på tåget. Utformningen av vagnarna har många likheter med sommarvillornas stil och materialval.
Foto: Åke E:son Lindman.*

Många badhus är bevarade och ligger som ett pärlband längs sjöns norra strand. Förr badade man inte från strand utan från brygga.

Badhuset krävdes för att kunna byta om och på den yttre delen fanns ofta ett skydd för insyn så att man kunde kliva i vattnet utan att synas för grannarna.

*Foto på Hagas badhus:
Åke E:son Lindman.*

Sjön Trehörningen

Sjön har tre horn som pekar i väderstrecken nordöst, sydväst och sydöst. Runt de skogiga stränderna ligger sommarhusen, mest i norr där Lennakatten går och solen lyser från söder. Trehörningen sätter sin prägel både på områdets natur och kultur. Få känner till att sjön använts för vattenkraft, motocross och hästkapplopp. Lika okänt är nog att många observationer av en undervattensbåt har gjorts i sjön.

Trehörningen sätter sin prägel på Marielund. Det är ett faktum att utan sjön skulle det inte finnas någon sommardröm här. Husen ligger mellan skog och sjö, och det var just den kombinationen som lockade vid förra sekelskiftet. De närmaste sjöarna från Uppsala sett är Funbosjön och Trehörningen. I Marielund når järnvägen ända fram till Trehörningen. Det gav ett unikt läge som gjorde att Uppsalas första sommargäster lockades hit. Från stationen och hållplatserna kunde man resa vidare med båt till husen kring sjön.

Sjön är bara ett par kilometer lång i vardera riktningen, men har förbindelse med sjöarna Ramsen och Norrsjön. En roddtur kan bli fyra kilometer som mest. Vatten från ytterligare två mindre sjöar, Byrsjön och Edasjön, rinner ut i Trehörningen. Det går inte att ta sig vidare per båt till Mälaren, men

Mölnareviken enligt 1706 års karta. Skällersö kvarn ligger vid utloppet på väg till Marielunds gård.

en Marielundsbo berättar att han och några av hans vänner för några decennier sedan paddlade från Trehörningens utlopp via Gårsjön, Funboån och Sävjaån till Övre föret, vidare upp i Fyrisån och kom sent om kvällen fram till centrala Uppsala. De fick dock bära kanoten vissa sträckor, särskilt i början av resan.

Vattenkraft

Trehörningens utlopp ligger i den östra viken som tidigare hette Mölnareviken (utan bokstaven "j"). Som nämnts i tidigare kapitel drevs Skällersö kvarn med vatten från sjön. Söderby såg drevs med kraft på samma vis. Uppsalatrakten är platt och fattig på sjöar, så även en liten möjlighet till vattenkraft togs till vara. Här ligger en sjö sjutton meter över havets yta, och med enkel fördämning kunde man här, vid en punkt, samla vattenkraft från fem sjöar.

Hur kan dagens lilla bäck räcka för att driva en kvarn eller såg? Var det mer vatten förr? De äldre i Marielund kan förklara hur bäcken kunde ge så mycket kraft. Trehörningen var ett utmärkt vattenmagasin. Man stängde dammluckan på nätter och de tider sågen inte kördes. Nästa gång när arbetet startades öppnades luckan i Marielund igen, och vattnet tryckte på. Sjön är kopplad till Ramsen och Norrsjön och får vatten från ytterligare två mindre sjöar, så det fanns tillräckligt med kraft.

Om man fortsätter längs bäcken från Trehörningen är

Marielunds simsällskap

Marielunds Simsällskap startade 1925. Vid den tiden kunde inte ens hälften av svenskarna simma. Simsällskapet var tidigt ute och har bildat modell för andra simskolor i Sverige. Flera tusen människor har lärt sig simma i Trehörningen i varierande vattentemperatur och väder. Deltagarna skjutsas med roddbåt än idag och traditionerna är de samma, fastän verksamheten vuxit och nu till och med har en filial i Lötsjön.

Marielunds Simsällskap är ett av de äldsta i Sverige. När välbärgade invånare i Uppsala i början av 1900-talet lät bygga sommarhus i Marielund var läget vackert nära sjön Trehörningen. Simkunnigheten var dock låg vid den här tiden och tidningarna rapporterade ofta om drunkningsolyckor. För att öka simkunnigheten i Marielund tog Johannes Nyberg, kapten vid I 8 och ombud för Svenska Livräddningssällskapet, i juli 1925 initiativ till simundervisning.

Förutsättningarna för att bedriva simundervisning var goda: en varm sjö och många barn, både bland sommargäster och bland bofasta på och kring Marielunds gård. Det fanns dessutom tillgång till en badplats på den lilla Tärnholmen, vanligtvis kallad Badholmen eller bara Holmen, som lätt går att nå med båt.

Den 16 augusti samma år var föreningen Marielunds Simsällskap konstituerad. Dess första uppgift var att bygga en trampolin. För att täcka kostnaderna för trampolinen, cirka 350 kronor, samlades pengar in bland sommargästerna.

Simundervisning 1950. Simlärare Inga Söderberg (numera Tengström) och assistenterna Margot Björkman och Gunilla Nord. Femte från vänster på svikten är Axel Bodén, en tidigare ägare av Marielunds gård.

Skogen

Marielund ligger mellan skog och sjö. Om skogen inte fanns skulle Marielund inte vara vad det är idag. De första sommargästerna ville komma ut i naturen och helst skulle skogen ta vid redan på villatomten. Vid den här tiden kom också Uppsalasonen och konstnären Bruno Liljefors till Marielund för att uppleva månskensjakt av räv. Idag används skogen fortfarande för Uppsalabornas rekreation, och ju mer staden växer ju viktigare blir den.

Sekelskiftets människor sökte sig från den blåsiga Uppsalaslätten till skogens famn. När man byggde sommarnöjen i 1900-talets början skulle skogen ta vid där trädgården slutade. Många valde rena skogstomter där man bevarade den orörda skogen. Ett exempel är Tomtebo som fröken Lundell hyrde ut till familjen Skarsgård med instruktionen att de inte fick skada mossan på stenarna.

Det tidiga 1900-talets stora tomter och önskan att ha skogen nära inpå gör att Marielund inte bryter av skogen på samma sätt som dagens täta villakvarter. Det har inte byggts något större antal hus i området de senaste hundra åren. Trots att Uppsala vuxit kraftigt har ett sammanhängande stråk av skog bevarats från Funbosjön i norr, via Marielund och Fjällnora ner till Norrsjön i söder.

Rekreation för stadens människor

Uppsalaborna som sökte sig till Marielunds skogar för hundra år sedan mötte ungefär samma skog som idag. Då som nu fanns det planterade skogar som brukades, och andra områden som mer påminde om urskog. Skog av olika ålder och typ skapar förutsättningar för bra bärplockning och svamputflykter. På flera platser hittar vi områden som tycks mer eller mindre orörda av människans hand. Ofta handlar det om ovanligt steniga eller blöta marker. Det är helt enkelt inte

Marielund byggdes mellan sjö och skog. Skogen lockade stadens människor hit ut. Ofta tog man promenader till en vacker plats eller något smultronställe. Foto från cirka 1925, Breidagårds album.

lönsamt att skörda skogen. Vissa skogsägare bevarar den äldre skogen till glädje för både boende och besökare i Marielund.

De flesta besöker Marielunds skogar från norra sidan av sjön kring Marielunds station eller kring Fjällnora. En vacker stig är Upplandsleden som passerar på sjöns södra och östra sida. Från Uppsalahållet vandrar man förbi Ram-

Ängskära med en pärlemofjäril. Mosaiklandskapet runt Trehörningen är en miljö som lockar en mångfald av arter. Foto: Pär Eriksson.

sens västra strand som är skyddad som Natura 2000-område. Det visar att miljön är mycket värdefull. Leden går över Pålsundet till Fjällnora och vidare förbi Långängen på sin väg till nästa sjö, Lötsjön.

Det har gjorts flera inventeringar av skogarna runt Trehörningen. Man har hittat en rad nyckelbiotoper och enstaka objekt av höga naturvärden. Många andra värdefulla miljöer finns utspridda, ofta på platser där olika naturtyper möts. Blandningen av sjö, skog, äng, sumpmark, klippig terräng och trädgårdar bildar en attraktiv livsmiljö för många arter. En bidragande orsak till att det finns så mycket fladdermöss är att de får hjälp att övervintra i gamla byggnader.

Tre landskapstyper

Vilka intressanta naturvärden finns kring Trehörningen? Den frågan är värd att fördjupa sig i. Pär Eriksson är ansvarig för ekologisk planering och hotade arter vid Upplandsstiftelsen. Han känner trakterna väl. Här är hans beskrivning av det skogiga landskapet runt Marielund:

Kårt barn har många namn och det samma kanske kan sägas om ett landskap. Lännatrakten – där Marielund ingår – kan beskrivas på många sätt, beroende på ens intresse och referensramar. Naturgeografen ser ett sprickdalslandskap liknande det man finner i Roslagen. Den historiskt intresserade kanske definierar det som ett herrgårdslandskap och har her-

*Solbergas trädgård.
Foto: Åke E:son
Lindman.*

Trädgårdarna

Även trädgårdarna har formats av järnvägen och tidens ideal vid förra sekelskiftet. Trädgårdarna planerades för nytta och nöje i samma anda som man byggde husen. Stadens människor skulle stärka sig och förnjöjas av promenader i naturen och i trädgården och också få njuta av det som odlades där. Marielunds trädgårdar domineras än idag av traditionella prydnadsväxter. Många har funnits här i hundra år, som till exempel syrener och krolliljor. Av de prydnadsväxter vi ser är nästan alla utländska. Hur kom de hit? Många tog samma väg som sommargästerna – de kom med tåget.

Det är lätt att förstå att sommargäster planterar in nya arter, några trivs och andra vantrivs och försvinner. En del av de äldre sorterna var hårdiga, de klarade sig från år till år. Några av de tidigaste införda kom faktiskt hit av misstag. De kan ha kommit med samma vagn som transporterade virket som husen byggdes av. På hovar och hjul fastnade frön och när hovarna kratsades ur och vagnen körde på gården kunde frön av nya växter dyka upp. Det var kanske inte så många arter som kom den vägen. Fler arter tog tåget.

Funderar man på hur växter sprids, framstår järnvägen som en mycket viktig spridningsfaktor. Vi kan tänka oss en liten byväg från Uppsala till Marielund under 1800-talet. Där gick människor, några red kanske och några få åkte med häst och vagn. Mest var det produkter från bondgårdarna som skulle säljas i staden. Tillbaka fördes en del viktiga varor som inköpts, som salt, krut och andra för gården nödvändiga varor. Ibland tog man kanske med en fin bagge för avel eller köpte några nya höns. Vi föreställer oss att detta ändå hände ganska sällan då resorna var få. En period under höst och vår var vägarna dessutom nästan ofarbara. På vintern kunde man frakta tyngre varor, till exempel virke, på en släde. Även vinterfororna kunde föra frön långa vägar.

Oplanerad spridning

Järnvägssatsningen från mitten av 1800-talet och början av 1900-talet innebar något av en revolution. De tunga loken och vagnarna krävde en helt annan stabilitet på vägen. Grus och sten fick transporteras långa vägar för att åstadkomma järnvägsbankarna, och till syllarna gick det åt väldiga mängder timmer. När järnvägsbygget nådde Marielund 1887 får vi tänka oss en massiv spridning av en mängd växter som helt oplanerat följde med. De nya öppna grus- och sandytorna var en mycket bra miljö utan konkurrens, för att etablera både fröspridda och mer vegetativt spridda arter.

Det räcker med en liten rottråd för att kirskål, knölklocka eller strimsporre ska sprida sig. Andra arter som kom in på det sättet är till exempel stormåra och åkerfräken. Kanske även bergssyra, smultron och revfingerört kan ha anlänt till Marielund på detta sätt.

De vindspridda arterna kunde följa den nya järnvägen och utmed hela sträckningen fanns ny, öppen sand och jord. När tågen började gå fastnade ibland de vindspridda fröna på tåget och kunde sedan falla av. Även snöröjningen kunde bidra till att etablera arter på nya platser. Några som kan antas höra till den här spridningsgruppen är maskros (kanske fanns den i byn redan innan), dunörter som rallarros samt korsört. En

Arter som funnits länge på en plats är bevisligen lätta att sköta och passar in i miljön. Löjtnantshjärta är ett exempel där den klassiska färgen rosa är mer tålig än den vita varianten.

En av de vanligaste blommorna är pion. Den klassiska färgsättningen brukar kallas Bondpion. Den trivs i näringsfattiga lerjordar och mår bäst av att stå i fred, gärna i decennier. Foto: Igor Sirbu

Signesberg har en spännande historia, bland annat som pensionat. En utmärkande drag för Marielund är att smalspåret passerar tvärs igenom tomtarna.

Foto: Åke E:son Lindman.

Husen kring sjön

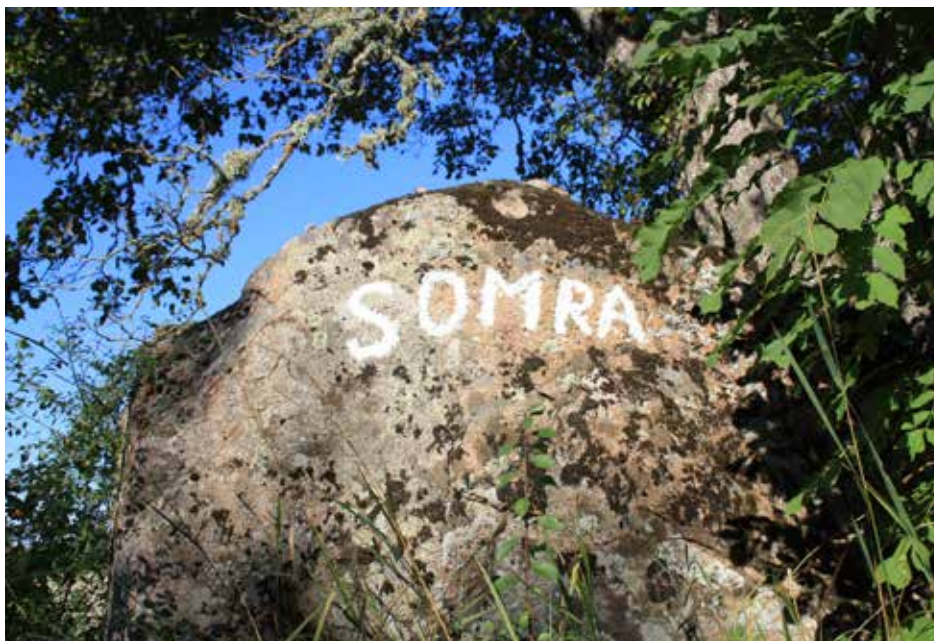
Det finns inga tydliga gränser var Marielund börjar och slutar. Men kring sjön Trehörningen finns sommarhus som bildar ett tydligt sammanhang och som har samma ursprung. Husen byggdes i början av 1900-talet av Uppsalas borgerskap. De reste hit med Lennakatten, några fortsatte med båt. De umgicks kring sjön, träffades på Badholmen, firade midsommar tillsammans och möttes i Marielunds handel.

De flesta besökare tar en kort promenad kring Marielunds station. Det är lätt att förstå att miljön i kombination med ångloket gör att scener från många filmer har spelats in här. Den som väljer att promenera eller cykla lite längre, märker att Marielund fortsätter. De första sommargästerna byggde sina hus längs Trehörningens stränder, hela vägen till Fjällnora.

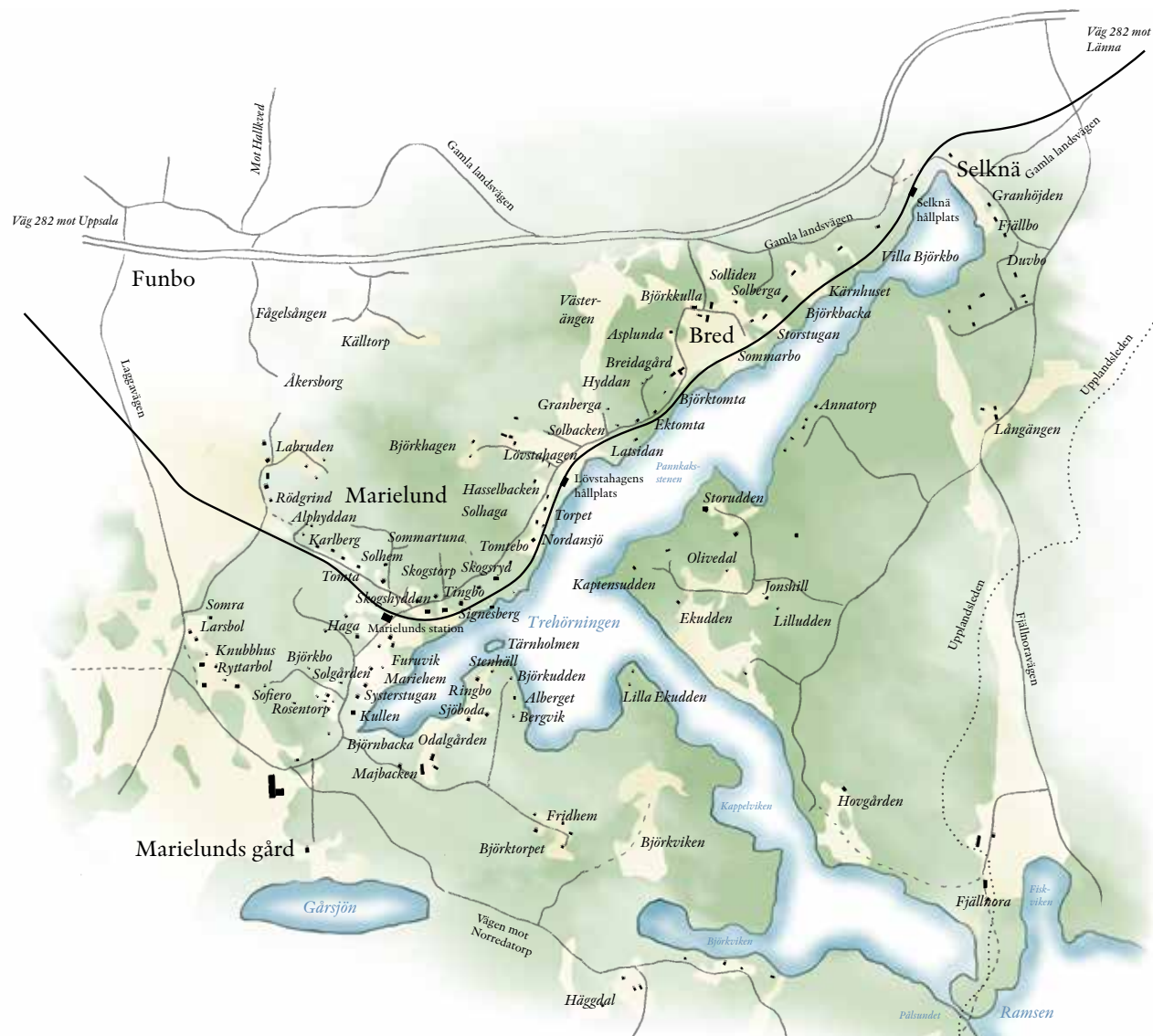
Turen bland husen börjar närmast Uppsala vid Somra på Laggavägen och går längs Trehörningens norra sida på stickvägar. Därefter presenterar vi några av husen på östra sidan ner till Fjällnora och tillbaka på västra sidan upp till stationen. I det här kapitlet beskrivs de flesta husen i Marielund. Fokus ligger på de hus som sätter sin karaktär på området, oftast de äldre sommarhusen kring sjön Trehörningen, avgränsade av skogen. De hör till samma tidsanda och berättelse: historien om hur Uppsalas nya borgerskap reste ut i naturen med ångans kraft.

Det här är inte bara en berättelse om hus, utan lika mycket om dem som bott där. Vissa namn återkommer i olika hus. Flera av de som köpte hus i Marielund

hade hyrt hus här innan de bestämde sig för att skaffa ett eget ställe. Några hus är byggda för att två familjer ska bo i dem, både husets ägare och en familj som hyr.

För många startar Marielund vid Somrastenen, vid Laggavägen strax söder om Funbo. Den vita texten skrevs dit på 1960-talet av Somras dåvarande ägare.

Husnamn och byggår

Många hus har tidstypiska namn som utstrålar sommar: Lugnet, Solhaga, Somra. Husen har ofta tre typer av namn: Adress, fastighetsbeteckning och fastighetens namn, vilket oftast skrevs in i fastighetsregistret. Dessutom kan de ha inofficiella namn. Exempelvis har huset som kallas Latsidan i folkmun ett

registrerat namn, Willa Bred, som funnits i myndigheternas akter sedan 1916. Adressen är Fjällbo 301. Samtidigt finns en fastighetsbeteckning, Fjällbo 1:41, som kan berätta att marken en gång styckats av från Fjällbo 1:1. Siffrorna visar alltså "släktskapet".

Året när fastigheten styckades av är ofta lätt att hitta. Byggåret för själva huset kan vara svårare. Ofta är det ett eller

två år senare, men det kan också ha stått ett hus på fastigheten när den styckades av. Många ägare av äldre hus i Sverige säger att deras hus är byggda 1909. Det gäller inte bara Marielund, utan hela Sverige. 1910 infördes statlig fastighetsskatt och för enkelhetens skull skrevs byggåret 1909 på många äldre hus. Därför ska man vara försiktig i dateringen av äldre hus.

Systerstugan kallas även vinterstugan. Vykort ur Inger Tjäders samling, 1920-tal.

blev en del diskussioner med de äldre på Samariterhemmet huruvida det var lämpligt att blanda unga kvinnor och män i samma hus. En av dem som bodde här berättar: ”De såg oss nog som lite revolutionära, skäggiga och klädda i duffel och näbbstövlar.”

Kollektivets medlemmar berättar om en underbar tid. Att komma ut hit var lite att komma till en annan värld och de kallade stället ”Mumindalen”.

*Detalj från fasaden på Mariehem.
Foto: Åke E:son Lindman.*

Marielund 23:1, Mariehem

Mariehem är troligen Marielunds äldsta sommarvilla. Den är byggd 1876 och alltså jämgammal med stationshuset. Den första ägaren var Johannes Kerfstedt som hyrde marken av ägaren till Marielunds gård, enligt ett kontrakt på femtio år. Kerfstedt är mest känd för att ha satt sin prägel på Fjellstedtska skolan, där han var rektor i 50 år. Disponent C J

Mariehem är idag det enda huset i Marielund med bevarad Schweizerstil som var modern i slutet på 1800-talet. Foto Åke E:son Lindman.

*Tidstypiska detaljer är stolpar som har former som kan variera från nationalromantik till jugend.
Foto: Åke E:son Lindman.*

Fjällbo 1:44, *Ektomta*

Ektomta har fått sitt namn av den urgamla eken på granntomten, Björktomta. Det kan verka egendomligt, men förklaringen är att ursprungsfastigheten var betydligt större från början. Den förste ägaren, tandläkare Ivar Sune, köpte tomten 1915. Några år senare styckades Ektomta och den östra delen blev Björktomta. Norr om den gamla vägen styckades tomter av till de tre vännerna på 1:72, 1:73 och 1:74. Huset är uppfört 1929 med två byggnadskroppar som senare är påbyggda i omgångar.

Ivar Sune

Fjällbo 1:72, *Hyddan*

Tre goda vänner beslöt sig 1921 för att köpa var sin tomt att bygga på: Stationsföreståndare Alexander Rosellius,

Fjällnora var familjen Ståhlbackes sommarvilla. Huset uppfördes 1939 av Anders Diös efter ritningar av Herbert Kockum. 1967 köpte Uppsala kommun den vita sommarvillan med det fantastiska läget på noret mellan Ramsen och Trehörningen. Uterummet mitt på huset är numera inbyggt, men den öppna spisen finns kvar inne i serverngen. Tavla målad av Jonas Lindkvist, 1945.

sällskap som ofta jagade med Fjällnora som samlingspunkt. Läs mer i kapitlet om skogen. En annan aktivitet var travtävlingarna på sjön. Läs mer i kapitlet om sjön.

Ståhlbackes arrenderade ut jordbruket, men under 1900-talet blev det svårt

att driva småskaligt jordbruk och det blev allt svårare att hitta en arrendator. Erland avled redan 1959. När barnen blivit vuxna och i slutet av 60-talet fått egna familjer blev det trångt i Fjällnora. En lösning hade varit att dela Fjällnora, men enligt kommunens bestämmelser

fick fastigheten inte styckas av. Titti beslöt därför att sälja Fjällnora till Uppsala kommun 1967. Det var en lyckoträff för kommunen som på så sätt kunde ge Uppsalaborna tillgång till den fina miljön vid Trehörningen.

Lenakatten har sedan många år en